

Molnár Judit

Az erza-mordvin prolatívusz mint igevonzat

PhD-értekezés tézisei

Szeged – Göttingen

2000

0. Bevezetés

A prolatívusz önálló esetként rokon nyelveink közül csak néhányban ismeretes, köztük az erza-mordvinban. Használata a magyar anyanyelvű számára nem könnyű, hiszen ez az eset a magyarban nincs meg, a prolatívuszi funkciót itt egyéb esetragok (pl. a *féként* disztributívusz), többes számban álló esetragos névszók (*sin sradit' kudovast* 'hazamennek házaikba (mindenki csak egybe)' különféle névutók (*-n végig, át* stb.), illetve igekötők (*el-, végig-, át-* stb.) fejezik ki.

Az értekezés célja felderíteni, mely igék mellett, milyen szabályok szerint fordul elő prolatívuszragos határozó (kötelező vagy fakultatív vonzat, illetve szabad határozó), és mik felelnek meg ezeknek a magyarban, valamint hogy hogyan alkalmazható és milyen eredményeket hoz a valenciaelmélet a mordvinra vonatkozóan. További célja a dolgozatnak a nyelvtanuló kezébe egy szójegyzéket adni, amely megkönnyíti számára a kérdéses eset használatát.

1. A függőségi grammatika kérdései

1.1. A valencia fogalma. Rokonyelveink közül tudomásom szerint egyedül a finnnek van kidolgozott függőségi nyelvtana (Tarvainen 1977), létezik emellett egy, a hagyományostól eltérő, a Schubert által kidolgozott DLT (Distributed Language Translation) gépi fordítórendszer számára megalkotott, morféma alapú magyar függőségi grammatika is (Koutny + Wacha 1991). A függőségi grammatika szerint a mondatban uralkodó egyik legfontosabb szervezőelem a *konnexió*, azaz az alárendelő szintagmatikus viszony. A mdE *t'ejt'érés lovni* 'A lány olvas' mondat részei a következők: 1) *t'ejt'érés* 2) *lovni* 3) a közöttük lévő *konnexió*. Ezt a következőképpen ábrázolhatjuk:

<i>lovni</i>	főlérendelt tag
↓	<u>konnexió</u>
<i>t'ejt'érés</i>	alárendelt tag

Egy mondatban több konnexió is előfordulhat, pl. a *mazij tejt'ereš pek paršte korti eržaks* 'A szép lány nagyon jól beszél erzául'. A konnexiók hierarchiájának a mondaton belül található igei, főnévi, melléknévi, illetve határozói *szervezetek* hierarchiája felel meg.

A valencia problémájával először Tesnière szintaxiselmélete foglalkozik alaposan és rendszeresen. Eszerint a mondat centrumában az ige áll, ehhez kapcsolódnak az ún. *aktánsok* vagy *cselekvéshordozók*, ill. *vonzatok*, számuk adja meg az ige valenciáját, vagy *kapcsolóértékét*. A vonzatok két típusba sorolhatók: a *kötelező* vonzatok mindig megjelennek a felszíni szerkezetben, nélkülük a mondat grammatikalitása megsérül, míg a *fakultatív* vonzatok megjelenése a felszíni szerkezetben szintaktikailag nem kötelező, elhagyásuk a mondat grammatikalitását nem befolyásolja. Vannak azonban olyan bővítmények, melyek száma nem függ az igétől, ezek nem vesznek részt a mondat szerkezet létrehozásában, a különböző mondatokba többé-kevésbé szabadon betoldhatók, illetve azokból elhagyhatók, ezért *szabad határozóknak* nevezik őket.

1.2. A vonzatok és a szabad határozók elkülönítése. A fent tárgyalt bővítmények elhatárolására több módszert is kidolgoztak, pl. *elhagyhatósági tesztek*, melyek lényege az, hogy a mondatból el kell hagyni egy-egy mondatrészt, majd meg kell vizsgálni, hogy a művelet által megsérült-e a mondat grammatikalitása. Ha a mondat grammatikus marad, az elhagyott mondatrész szintaktikailag nem kötelező, ha viszont nem grammatikus, akkor az említett bővítmény vonzatnak minősül.

Prószecky 1989 a prozódia segítségével kísérli meg elkülöníteni a vonzatokat és a szabad határozókat, módszere rendkívül megbízható, ugyanakkor anyanyelvi kompetencia nélkül nem alkalmazható.

2. **Az uráli és az erza-mordvin esetrendszer.** Az uráli nyelvcsalád nyelveinek esetrendszere, az obi-ugor nyelvek kivételével az alapnyelvihez képest jelentősen bővült, legnagyobb mértékben a helyjelölő esetek száma gyarapodott. A mai mordvin hat helyjelölő esetet használ, ezek az illatívsusz, latívsusz, inesszívsusz, elatívsusz, prolatívsusz és az ablatívsusz, melyek közül a latívsusz csak a határozatlan ragozásban található meg. *Indeterminatív* ragozásban az egyes és a többes szám esetragjai a nominatívsusz kivételével azonosak. A Prol. mindkét számban kifejezhető névutós szerkezettel is.

mai három
= helyje: ...

3. Az erza-mordvin prolatívsusz

3. 1. **Az erza-mordvin prolatívsusz története.** A tárgyalt esetrag minden bizonnyal a PU *-k latívsusz-prolatívsuszrag fejleménye. Ugyanez az elem található meg a finn és a mordvin transzlatívsuszragban (fi. -ksi, md. -ks). Valószínű, hogy a mordvin -ka rag magánhangzója már az alapnyelvben megvolt, és azonos eredetű a finn *muukalainen, sikäläinen* stb. koaffixumaival (Itkonen 1977, 250).

2

3. 2. Az erza-mordvin prolatívsusz kifejezőeszközei

3. 2.1. **A határozószók** Eredetüket és alakjukat tekintve a mordvin határozószók a következő nagy csoportokba sorolhatók:

*Elsődlegese*k, melyek a mai nyelvérzék számára nem bonthatók morféimákra: mdE *mekev* 'vissza', mdM *meki* 'ua.'; mdE *kepe* 'mezítláb', mdM *käpe* 'ua.' stb.

A *másodlagosan* keletkezett határozószók egy része esetragos névszókból alakult. Prolatívsuszraggal alakultak a következő erza-mordvin határozószók: *alga* 'lent (végig, el)', *čokšneva* 'esténként' (a *čokšne* 'este' főnév-határozószó prolatívsuszragos alakja), *ikelga* 'elől (végig, el)', *kunškava* 'középen (végig, el)', *kuva* 'hol? ahol (végig)' *kuvalt* 'hosszában' *langa* 'felül, a felszínen (végig, el)', *langa-vakska* 'futólág', *langa-práva* 'nagyjából, úgy ahogy', *malava* 'a közelben, közel (el)', *peit' pelga* 'köröskörül' *salava* 'titokban', *šedejškava* 'szívből', *šija* 'itt (végig, el)', *tija* 'itt (végig)', *tuva* 'ott (végig)', *troks di kuvalt* 'oda-vissza, nagyon jól (tud vmit)', *vasolga* 'messze (végig, el)', *udalga* 'hátral', *vakska* 'a közelben (végig, el)', *velkska* 'csordultig', *verga* 'fönn, magasan (végig, el)' (a *ver* 'csúcs' főnév

¹ A felsorolásból kimaradtak a csak korlátozottan előforduló, bizonyos igékhez igekötőszzerűen kapcsolódó alakulatok, ezeket ld. a névutókról szóló fejezetben, valamint a szótári részben

prolatívuszragos alakja), valamint a folklórszövegekben ritkán előforduló *tečiva* 'ma' alak. Ez utóbbi alak olyan ritkán és olyan régi szövegekben fordul elő, hogy gyakorlatilag nem tekinthető az erza határozószó-rendszer tagjának. **3. 2.**

2. A névutók. Prolatívuszraggal alakultak a következő névutók: *alga* 'alatt el; alul, lent el'; *bokava* 'mellett végig, -nál/-nél el'; *čičeva* 'vmi szélén el'; *ežga-ežga* 'mentén, végig, keresztül'; *ekška* ~ *ekševa* 'mögött el'; *ikelga* 'előtt el; elől (mozgásban)'; *jonga* 'oldalán el, végig'; *jožova* 'közelében el'; *jutkova* 'között el/át'; *ked'ga* '-nál/-nél végig'; *kunškava* 'közepén át; közepén át'; *kuvalt* 'végig, hosszat; elvontabb viszonyokat jelölő, átvitt jelentésű igevonzat; folyamán; szerint; tekintetében; miatt; végett'. Határozószói használata ritka: *troks di kuvalt* 'széltében-hosszában'; *kuvalma* – a *kuvalt* szinonimája; *langa* '-n végig'. Összetett határozószók első elemeként is előfordul: *langa-vakska* 'futólag', *langa-prava* 'nagyjából, úgy ahogy'²; *malava* 'mellett, közelében el; a közelben el'; *melga* ~ *mejelga* 'mögött, után; -ért'; *pačk* ~ *pačka* 'át, keresztül'; *pelga* 'az oldalán(el); *perka* ~ *perl* 'körül'; *potmova* 'vmi belsejében el; *prava* 'tetején végig'; *trokska* 'át, keresztül'; *udalga* 'mögött el; hátul el'; *vakska* 'mellett el; a közelben el'; *velkska* 'fölött el/át; fölül'. [A *velkska* határozószóként is használatos 'csordultig' jelentésben, a *topavtoms* 'teljesít' igével igekötőszerű kapcsolatba lépve pedig az így alkotott szerkezet jelentése 'túlteljesít'; *vid'ga* 'végig, -ig, -hoz/-hez/-höz, iránt'.

3. 3. Az erza-mordvin prolatívusz eddigi vizsgálata. Áttekintő, csak erre az esetre koncentráló munka a szakirodalomban sokáig nem született. Leíró és gyakorlati nyelvtanok foglalkoznak vele, de egyik sem vizsgálja alaposabban mondattani szempontból, csakis morfológiai megközelítésben, mellékelten felsorolva a legfontosabb funkciókat vagy a legmeghatározóbbakat közülük. A kép, amelyet részletesebb vizsgálattal az erza prolatívuszról kapunk, jóval árnyaltabb annál, amelyet a korábbi munkák közvetítenek.

Magam két korábbi munkámban (Molnár 1994 és 1997) foglalkoztam az erza prolatívusszal, s az ott közölt eredményeket némiképp módosítva jelen dolgozatomban is felhasználtam.

² Ugyanakkor egy korábbi, szélesebb körű határozószói használatra utalnak az alábbi jelzős szerkezetek, melyek minden bizonnyal korábbi, teljesebb szerkezetekből váltak hiányossá: *langso selme* 'dülledt szemű', *langa práka* 'töltött pirog (amelyben a töltelék tészta tetején van)', *langa prév* 'könnyelmű', *langa panar* 'felső ing'.

4. A prolatívusz az uráli nyelvekben

4. 1. A szamojéd nyelvek. Valamennyi szamojéd nyelvben prolatívuszban áll a helyhatározó a helyváltoztató mozgás igéi mellett. A beszéd igéi mellett a kommunikáció csatornáját (telefon, rádió) is prolatívuszban álló bővítmény jelöli.

Csak az északi szamojéd nyelvekből találtam példákat az alábbi ige csoportokra:

- a) A beszéd és más szándékos hangadás igéi. Itt a kommunikáció eszközt, illetve témáját kifejező bővítmény van prolatívuszban.
- b) Az adásvétel és a csere igéi mellett az ellenértéket fejezi ki prolatívuszragos névszó (nincs enyec példa).
- c) Különböző mentális tevékenységeket jelentő igék (gondol vkire, hiányzik vkinek vki stb.).

Csak a szölkupban és a nganaszanban találtam példát arra, hogy a valami megfogását, megütését stb. jelentő igék mellett az érintkezés helyét prolatívuszragos bővítmény fejezi ki. Mint azt a későbbiekben látni fogjuk, az uráli nyelvekben ez a tárgyalt eset egyik legtipikusabb funkciója.

4. 2. A permi nyelvek. A zürjénben prolatívuszi határozóval állnak a *vmin* végig, *vmilyen útvonalon*, a *vmilyen nyíláson át* történő egyenes és több helyet érintő szakaszos mozgás igéi, ill. a *vmi* megfogását, megragadását, tartását jelentő igék.

A votjában ide tartoznak a helyváltoztató mozgás igéi: mellettük a tranzitívuszi bővítmény vagy azt a *helyet*, *utat* jelöli, amelyen végig, annak teljes hosszában történik a mozgás, vagy pedig azt a *nyílást*, amelyen keresztül valaki vagy valami áthalad; A *látás* igéi mellett azt az *objektumot*, *nyílást* fejezi ki tranzitívuszi bővítmény, amelyen át valaki valahová néz, valamit lát; a *vmi* megfogását, tartását, húzását stb. jelentő igék mellett az *érintkezés helyét* fejezi ki a tranzitívuszi határozó; tranzitívuszban áll a *sír* ige okhatározója; az emberi *hangadás*, *beszéd* igéi is állhatnak ilyen bővítménnyel.

5. A valenciászótárakról. A valenciászótárak elsősorban az idegennyelv-
oktatást hivatottak szolgálni, ha azonban tüzetesen megvizsgáljuk őket, látni

fogjuk, hogy ezt a feladatukat gyakran nem képesek ellátni, közelebb állnak a grammatikai modelleket illusztráló, a szakemberhez szóló szójegyzékekhez, mint a tulajdonképpeni, mindenki által könnyen használható szótárakhoz.

A valenciaszótárak hátterében mindig valamilyen megfelelően kidolgozott nyelvtani elmélet áll, viszont nyelvoktatási célokat szolgálnak, azaz használóik elsősorban a nyelv iránt érdeklődő, nyelvészeti előképzettséggel nem rendelkező laikusok. Ezért a valenciaszótárakat úgy kellene megalkotni, hogy a nem szakember is fel tudja használni őket egy ismeretlen terminológia elsajátítása és egy részletes grammatikai elméletben való alapos elmélyülés nélkül.

A valenciaszótárak tervezésekor mindenekelőtt tisztázni kell, milyen információkra van szükségük a felhasználóknak. A következők megadását tartom szükségesnek a mordvin igék esetében: morfológiai információk, jelentés, az ige környezetének szemantikai és szintaktikai jellemzése, az adott igéből képzett névszók megadása. A szótári rész a deverbális nomenek megadásától eltekintve ezeket az elveket követi. Ami az ige vonzatainak aktualizációs lehetőségeit és a megterheltség szabályait illeti, ezeket példákkal illusztrálom, mégpedig úgy, hogy azok alapján a nyelvtanuló felismerhesse az általuk képviselt szabályokat.

A ma létező mordvin szótárak egyike sem valenciaszótár, némelyikük nem, vagy csak alig tartalmaz példamondatot. Az ERS 1993 arra törekszik, hogy lehetőleg minden szótári egység mellett szerepeljen legalább egy példamondat. Sajnos azonban ezek gyakran nem eléggé reprezentatívak, nem ismertetnek minden fontos mondat szerkesztési lehetőséget.

6. A szótári rész adataiból levonható tanulságok

6. 1. A példamondatokról. A mordvin nyelvtudomány elsősorban irodalmi, illetve folklórpéldákkal dolgozik. A folklórszövegek nagy része azonban igen régi, s jellegükből adódóan egyébként sem reprezentálják maradéktalanul a mai, élő, beszélt nyelvet. Ugyanakkor viszont nyelvi, grammatikai szempontból igen megbízhatók. Kézenfekvő tehát, hogy a nem mordvin ajkú kutató ezeket használja föl. Ugyanakkor nehézséget okoznak a korpuszmondatok a mondat szerkezetek leírásakor, hiszen sok, a modell szempontjából irreleváns bővítményt tartalmazhatnak.

Anyanyelvi kompetencia híján célszerű megoldás adatközlők segítségével dolgozni. Minél több informánssal dolgozunk, annál valószínűbb, hogy megbízható eredményt kapunk. Városi környezetben eléggé nehéz

kompetens, mordvinul jól beszélő adatközlőt találni. Törekedtem arra, hogy laikusok és szakemberek egyaránt legyenek informánsaim között: az előbbieknél a természetes, elméletek által nem befolyásolt nyelvérzékre, az utóbbiaknál pedig a biztos anyanyelvi-nyelvészeti ismeretekre támaszkodtam.

A fentiek miatt felhasználtam az alapvető népköltési gyűjteményeket (MS, MV, UPTMN) a bennük megtalálható nagy anyagmennyiség miatt, s egy mai szépirodalmi műből (OM) és a szótárakból, tankönyvekből, folyóiratokból, társalgási segédanyagokból is emeltem ki példákat. Emellett felhasználtam még saját magam által gyűjtött, illetve alkotott mondatokat.

6. 2. A mondatok feldolgozása. A mondatok feldolgozását adatközlőim segítségével végeztem, s őket arra is megkértem, hogy egy-egy igével, esetragos névszóval, névutós szerkezettel stb. maguk is alkossanak példamondatokat. Így jött létre egy mintegy 4000 mondatot tartalmazó korpuszadatbázis, valamint egy kisebb, kb. 500 mondatot tartalmazó gyűjtemény az adatközlők közléseiből.

A vonzatelhatárolási módszerek közül elsőként Helbig és Schenkel elhagyhatósági tesztjét alkalmaztam. A teszt elvégzése során nem használtam fel azokat a mondatokat, amelyekben a kérdéses ige igeneves formában fordul elő, csak a verbum finitum alakokat tekintettem valenciáhozhozóknak. Azon igék esetében, amelyek a korpuszban nem fordultak elő verbum finitum alakban, adatközlőim segítségével magam alkottam a valenciavizsgálat szempontjából használható példamondatokat.

A következő lépés a mondatbeli hangsúlyviszonyok megállapítása volt a szövegösszefüggés segítségével. Ez a magyarnál szabadabb szórendű, igekötőkkel nem rendelkező mordvin esetében azért is fontos, mert az irtóhangsúlyos határozók mondatból való elhagyása megkívánná a hangsúlyviszonyok átrendezését is. Emiatt figyelmen kívül hagytam az elemző eljárás során a kérdő mondatokat, valamint azokat, amelyekben a prolatívuszi határozó irtó hangsúllyal szerepelt.

Ezt követte a bővítmény elhagyása, s a megmaradt mondat vizsgálata. Ennek során megvizsgáltuk az ige és az egész mondat jelentését: ha a bővítmény elhagyásának következményeként ez megváltozott, az eliminált bővítményt kötelező vonzatnak minősítettük, pl.:

čarams 'forog, kering'. Az alábbi példamondatban az ige átvitt értelemben szerepel:

mon žarsija perkast čariń (OM 114) – 'Udvaroltam valamедdig nekik.'

A bővítmény fakultatív vonzat, ha az ige a mondatban eredeti jelentésében szerepel, átvitt értelemben viszont kötelező, a vonzattal együtt kapja az ige az 'udvarol, hízeleg' jelentést.

čavoms 'üt, ver vmit; megöl, lelő vmit; nekiütődik vminek'. Az alábbi példamondatban a bővítmény fakultatív vonzat, elhagyása esetén a mondat jelentése megváltozhat:

pilge langa čaviž. – 'Ütötték a lábát.'

čaviž. – '1. Ütötték. 2. Megölték.'

lačams 'tesz vmit vhova'. A bővítmény kötelező vonzat, eliminálása esetén a mondat nem grammatikus:

baľaska prava lomań prát lačan (UP 1/293) – 'A rácsok tetejére emberfejeket rakok.'

**lomań prát lačan*.

Következő lépésként azon mondatrészek esetében, melyek eliminálása nem befolyásolja a mondat grammatikalitását, megvizsgáltuk, nem áll-e fenn implikációs viszony az érintett bővítményt tartalmazó, illetve nem tartalmazó mondatok között: *kortams* 'beszél(get)'. *siń toń langa kortašt*. – 'Ők rólad beszél(get)tek.'

siń kortašt. – 'Ők beszél(get)tek.'

A második mondatból mindig következik, hogy valaki valamiről beszél. Ha a teszt pozitív eredménnyel zárult, fakultatív vonzattal van dolgunk, ha az eredmény negatív, a bővítmény szabad határozó.

Az első esetben megvizsgáltuk, hogy a kérdéses mondatrész nem specifikus bővítménye-e annak az ige csoportnak, amelybe a valenciához tartozik. Ennek során megállapítottuk, hogy a prolatívuszi bővítmény nagyon gyakran alosztályspecifikus vonzat, pl. a *maksoms* 'ad, ajándékoz, kölcsönad, elad' ige mellett az utóbbi jelentésben ilyenféle minősítendő az ellenértéket

kifejező határozó: *te televizoroŋt maksizē moŋem peļe piŋeva.* – 'Féláron adta nekem ezt a televíziót.'

Majd a kiválasztott prolatívuszi bővítményt megpróbáltuk más határozóragos, névutós alakokkal helyettesíteni, mivel az csak bizonyos feltételek mellett jelenhet meg a mondatban. Így pl. a *maksoms* ige mellett a kedvezményezett datívuszi bővítmény formájában jelenik meg, prolatívusz csak többes számú vagy embercsoportot jelentő kedvezményezett esetén fordulhat elő.

Ez a vonzatpróba meglehetősen megbízható volt a mordvin szövegek esetében, még így is gyakran kellett azonban intuícióna támaszkodnunk. Mivel sok kontrollmondat állt rendelkezésünkre, az affinitativitás elvét is felhasználhattuk vizsgálatainkban.

6. 3. Az erza-mordvin prolatívusz mint igevonzat. Az erza-mordvinban a következő szemantikai kategóriákba tartozó igék kívánnak prolatívuszi bővítményt:

1. A *létezés* kifejező igék mellett ritka.

erams 'tölti az életét vkivel/vhogy': A társhatározót kifejező prolatívuszi fakultatív vonzat megjelenésének előfeltétele a modális határozó jelenléte a mondatban, valamint a Sg alany. Pl alany esetén csak *marto* névutós szerkezet használható: *langs vanoms urvas di avavtoš es jutkovast erast' a beaŋste* (OM 210). 'Látszatra a meny és az anyós jól megvolt egymással'. A mondat a következőképpen alakítható át: *langs vanoms urvas avavtonzo marto eras a beaŋste*. 'Látszatra a meny az anyósával jól megvolt'.

2. A *vhol tartózkodást* kifejező igék kötelező vonzata akkor áll prolatívuszban, ha *több személy* vagy dolog *egy időben több ponton* tartózkodik (disztributívuszi funkció), vmi vmit *befed*, illetve ha azt fejezi ki, hogy vmi *vmeddig ér* vminek (terminatívuszi funkció). Az első esetben inesszívusszal, a másodikban az illatívuossal váltakozhat.

ašt'ems 'van vhol': *veše ašt'it' krugomgat* (UP 7/1, 189). 'Mindannyian körülöttem állnak'; *ežem praŋ kuvalt ašt'i rungiŋet* (UP 7/1, 195). 'A padon van a tested'; *karksamo vid'ga ašt'an ved'se*. 'Térdig állok a vízben'.

3. A *vhová helyezkedést* kifejező igék mellett általában akkor áll prolatívuszi határozó, ha *több cselekvő több különböző pontra* helyezkedik el (disztributívuszi funkció), vagy ha valami valamit egy bizonyos pontig befed (terminatívuszi). A prolatívuszi határozó a többi latívuszi határozóval szabadon felcserélhető.

arams, aršems 'odaáll vhowa': *son učinže, žardo veše arašt' perkanzo di poladš* (OM 26). 'Megvárta, míg mindannyian körülállták, majd folytatta...'; vaj *krugomganok minek siñ aršit'* (MV 1/155; UP 1/153). 'Jaj, körülállnak ők bennünket (körénk állnak ők)'.

god'ams, god'avoms 'kerül vhowa, lesz vhol': A tiszta tranzitív, alanyt nem vonzó, illetve a passzív ige vonzata *hova?* kérdésre felelő határozó. Az elsőnél kötelező, a másik esetében fakultatív vonzattal van dolgunk. Példaanyagomban kevés prolatívuszi példa van – mind a folklórból –, a *ki* 'út' és a *janne* 'ösvény' főnevek. A szerkezetek elliptikusnak tűnnek, és egy bennük esetleg korábban előforduló mozgást jelentő igré engednek következtetni: *tago toñ marto god'ize pokšt'añ-babañ kijava, kelme kalmoñ janneva* (UP 7/1, 114). 'Ismét az ősök útjára, a hideg sír ösvényére került veled.'

kel'gems 'befér vhowa/vmin': A fentiektől eltérően viselkedő ige. A prolatívuszi kötelező vonzat itt illatívuszival váltakozhat, használata viszont korlátozott: csak nyílást jelentő névszók fordulhatnak elő ebben az esetben: *kenkška a kel'gil' palkazo* (MV 1/235). 'Nem fért be az ajtón a botja'.

novol'ems 'leereszkedik, lóg': A többi itt felsorolt igtől eltérően itt *honnan?* kérdésre felelő vonzatot is kifejezhet a prolatívuszi szerkezet, s mint ilyen elatívuszi szerkezettel helyettesíthető. A prolatívuszi e mellett az ige mellett igen ritkán fordul elő: *siñs novol'st' tarkatñeñ langa di ma'edevst'*. 'Leheveredtek az ágyakra, és elaludtak'; *pe'a keped'ize tarkañt' čireva novol'ež vel'avks peñt'*... (OM 62). 'P. felemelte az ágy széléről lelógó lepedőt'.

4. A *helyváltoztató mozgást* kifejező igék mellett prolatívuszi határozó formájában jelenhet meg a fakultatív vonzat a következő esetekben:

a) *Több cselekvő több különböző hely felé* halad (disztributívuszi funkció). Ilyenkor a prolatívuszi határozó más latívuszi határozóval is felcserélhető, mindenesetre ebben az esetben nem derül ki egészen egyértelműen, hogy mindenki egy helyre megy-e) vagy sem, pl.: *siñ mo'it' kudov*. – 'Hazamennek.' Elképzelhető, hogy valamennyien együtt laknak, de az is

lehet, hogy külön-külön. De: *siñ mol'it' kudova*. – 'Hazamennek.' Mindenki máshol lakik.

b) Egy vagy több cselekvő több hasonló helyet keres föl egymás után. Ilyenkor a prolatívuszi határozó elatívusz-illatívusz szerkezetű kettős határozóval helyettesíthető.

c) Prolatívuszi határozó fejezi ki azt a nyílást, közeget, felületet amelyen keresztül vagy amelynek érintésével a mozgás halad.

d) A rendszeresen ismétlődő mozgást kifejező igék mellett kötelező vonzat formájában jelennek meg azok a helyek, ahová rendszeres mozgás irányul.

e) A fenti megkötések alól természetesen kivételt képeznek a speciális mozgások, pl. a forgás.

ardoms, ardníems 'fut, halad (jármű); utazik': *saranskojste kudova ardtano*. 'Szaranszkból hazafelé utazunk (ki-ki a saját otthonába)'; *ardan velleva*. 'Falvakba utazom.'; *budapeštev ardtano moskov langa*. 'Moszkván át utazunk Budapestre';

jakams, jakakšnoms 'vhova rendszeresen jár; jár vhol (elmegy és visszajön)'. Jelentése megfelel az orosz *xodum* igéének. A prolatívuszi bővítmény kötelező vonzat, s a helyek többségét fejezi ki. Bármelyik latívuszi határozóval, illetve elatívusz-illatívusz szerkezetű kettős határozóval helyettesíthető: *il'a jaka šabrava* (UP 6/1, 308). 'Ne járkálj/ne menj a szomszédokhoz' (A mondat szövegösszefüggés nélkül kétféleképpen is értelmezhető.); *teči tejt'érés jakaš inževa*. 'A lány ma vendégségben volt (több helyen)'.

jakams, jakakšnoms '(átvitt jelentés) udvarol; ápol, gondoz; nyáját terel'. Valamennyi jelentésben kötelező vonzat a *mełga* névutóval alakult szerkezet: *šupavt jakit' malañ mełganzo* (MV 2/542). 'Gazdagok udvarolnak M-nak'; *t'e ijeste škamonzo jakaš veťe tuľevks mełga* (OM 6). 'Ettől az évtől egyesül gondozott öt kismalacot'; *nogaj stada mełga son jakakšnoš*. (UP1/263) – 'Török nyáját őrzött.'

jakams-pakams 'jár-kel'. A korpuszban csak prolatívuszi bővítménnyel együtt fordul elő, más határozóval vagy határozó nélkül nem. Az adatközlők véleménye megoszlik azt illetően, hogy fakultatív vagy kötelező vonzatról van-e szó ebben az esetben: *jaki-paki bazarga* (MV 5/436). 'Jár-kel a piacon'; *son jaki-paki peřkanzo* (MV 5/316). 'Jár-kel körülötte'.

sradoms, sra'ems 'szétszéled'. Csak többes számú vagy betegség, fájdalom, érzelem jelentésű Sg alannyal, a prolatívuszi vonzat latívusszal vagy illatívusszal való helyettesítésére vannak szórványos példáink, mindenesetre jellemzően nem ezek az esetek fordulnak elő: *sradit' és kuduvasz* (MV 8/8). 'Szétszélednek házaikba'; *kudova sradit'* (MV 5/64). 'Mindannyian hazamennek'; *kudova sra'it'* (MV 6/90). 'Hazamennek (hazaszélednek)'.

Külön kategóriába sorolom azokat az igéket, melyek önmagukban már a mozgás irányát is kifejezik.

čarams 'forog, fordul, kering, körbejár vmit'. Az ige jelentéséből adódóan csak meghatározott névutós szerkezetekkel fordul elő: *čin mel'ga čari* (UP 4/189). 'Arra forog, amerre a nap'; *modas čari és perkanzo*. 'A Föld saját tengelye (saját maga) körül forog'; *t'e tatar čari kevtneň perka* (UP 3/2, 253). 'Ez a tatár körüljárja a köveket'.

A *čarams* átvitt értelemben használatos 'udvarol, hízeleg' jelentésben, a *perka* névutós szerkezet ezért itt kötelező vonzat: *mon žarsija perkast čariň* (OM 114). 'Udvaroltam valameddig nekik'.

sovams sovakšnoms 'bejön, bemegy': *miňek ortavaň sovakšnoš* (UP 7/1, 188). 'Bejött a kapunkon.'

5. A *mentális tevékenységek* igéinek – egyebek mellett – jellemző bővítménye a prolatívusz, különösen a *kuvalma, langa* és a *mel'ga* névutóval alakult szerkezetek.

baslavams, čaňt'ams 'megáld'. Mindkét ige esetében a célhatározói fakultatív vonzatot fejezi ki prolatívuszi alak. A célhatározó általában szabad határozó, mivel azonban nem tipikus kifejezőeszköze a prolatívuszban álló névszó, valamint ilyen alakban csak e mellett a két ige mellett fordul elő, úgy látom, fakultatív vonzatnak kell tekintenünk. Az infinitívusz nominatívuszi alakjával és optatívuszban álló igei állítmányt mellékmondatlalt helyettesíthető. Valamennyi ide tartozó példa a folklórból származik: *baslavamak moskov bajaga vajgel'ga* (MV 2/452). 'Áldj meg, hogy olyan legyen a hangom, mint a moszkvai harangoké'; *baslavamak, niške paz, kurgo potso vajgel'ga, ke' piřava valneva* (UP 6/1, 61). 'Áldj meg, Nyiske isten, hogy a számban hang legyen, a nyelvem hegyén szó legyen'. *čaňt'ak praso převnieva kafto vani šel'mevā kafto ma'fi piřeva* (MV 6/30). 'Áldj meg, hogy ész legyen a fejemben, áldd meg két látó szememet, két halló fületem'; *čaňt'imiž ton eramga* (MV 6/30). 'Áldjátok meg, hogy jól éljek'.

kavtoldoms 'kételkedik'. Az ige mellet *kuvalma* névutós célhatározói fakultatív vonzat áll: *strojičan t'eveñ kuvalmajak t'e škas kavtoldan* (éraví-
arás son moñ turtov) (OM 25). 'Abban is kételkedem most is, hogy
építőmunkásnak kell-e lennem'.

keñardoms, keñarkšnoms 'örül'. A fakultatív vonzat a prolatívuszi névutós
szerkezeteken (*kuvalma*) kívül datívusszal és illatívuszi névutós
szerkezetekkel is kifejezhető: **keñardš vešemeñ kuvalt**. 'Mindennek örült';
keñarkšni p'axiñ t'eñ kuvalma (OM 50) 'P. örül ennek'.

meľavtoms 'aggódik'. A *kuvalma* névutós fakultatív vonzat *kis(e)* névutós
szerkezettel helyettesíthető: *koda meľavti gosudarstvaš kuvalmanok* ... (OM
136). 'Hogy aggódik értünk az állam ...'.

žalkovams 'sajnál, bánkódik'. Állandó határozói fakultatív vonzat **meľga**
vagy **kise** névutós szerkezettel fejezhető ki: *mon žalkovazan toñ meľga* (UP
6/1, 309). 'Bánkódom utánad'.

6. A *lelki, testi változások, tulajdonságok* igéi mellett a *lelki, testi*
tulajdonságot kifejező eredmény- vagy tekintethatározó áll prolatívuszbán, s
koras névutós szerkezettel helyettesíthető.

god'avoms 'sikerül, lesz vmilyen'. Egy példa van rá a korpuszban, mégpedig
folklórszövegből, ez alapján nem lehet eldönteni, fakultatív vagy kötelező
vonzattal van-e dolgunk, de a hasonló jelentésű *udalams* igével egybevetve
valószínűleg az utóbbi lehetőség mellett kell döntenünk: **ž god'av p'revga**
sodavkska (MV 7/420). 'Nem sikerült ész, értelem tekintetében. (Gyenge
felfogású volt)'. Az igének ezt a jelentését egyébként a szótárak sem említik.

udalams, udalakšnoms 'akarata ellenére vmilyené válik, vmilyen jó
tulajdonságra tesz szert'. Kötelező vonzat: **udalaš šelme varštavtka** (UP
2/154). 'Sikerült szeme nézése tekintetében (szép a tekintete)'.

7. A *vminek vhová helyezését, dobását* kifejező igék abban az esetben, ha
egy nagyobb felület beborításáról, pontról pontra befedéséről van szó.
Ilyenkor a prolatívuszi határozó szabadon váltakozhat a többi latívuszi
határozók valamelyikével.

acams 'leterít, szétterít'. Fakultatív vonzat: **acašiz t'ikšetneñ mastorga** (MV
3/24). 'Szétterítik a fűvet a földön'.

čavnoms 'tesz, szúrással, ütéssel felerősít'. Csak prolatívuszi kötelező
vonzattal fordul elő anyagomban: *ađ'ado jalgat ađ'ado piže lugava jakamo,*

goŕnipov čecaŕ kočkamo, keřamo langa čavnomo (MV 1/420). 'Gyertek, barátnőim, gyertek a mezőn járkálni, virágot szedni, a frufrunkra tenni'.

kajams, kajšems 'dob, vet hajít; önt'. A *hova?* kérdésre felelő fakultatív vonzat csak abban az esetben fejezhető ki prolatívuszi alakkal ha a helyek többségét fejezi ki (disztributívuszi funkció), vagy ha az objektum olyan, hogy pontról pontra befedhet valamit. Ritkán fordul elő ebben a funkcióban, gyakoribbak az egyéb latívuszi határozók. Prolatívusz fejezi ki azt a nyílást, közeget, amelyen keresztül az eldobott tárgy mozog: kajaš vina butilkasto stopka(t)ne va. 'Az üvegből bort töltött a poharakba'; sajiže plaščenze, kajize ked' pevanzo (OM 218). 'Fogta/levette a kabátját és a kezére vetette'; kirgavat kajan šijaŕ krost (UP 6/1, 318). 'A nyakadba ezüst keresztet dobok'; ton a karmat mazi langa vannomo, kuja langa šel'met' čamat kajšeme (MV 5/488). 'Nem fogod a szépeket megnézni, szemedet a kövérekre vetni'; kardajsteŕŕ kajaš val'mava pačej kesak. 'Az udvarról az ablakon át bedobott egy selyemgombolyagot.'

valoms, valnoms 'önt vmit': son sajiže kušlatneŕ di pravanzo valinže (UP 8/249). 'Megfogta a kiszelt és a fejére borította'.

8. A szállítást, mozgatást kifejező igék mellett akkor állhat prolatívuszban a vonzat, ha az egyes vagy többes számú ágens *több hasonló helyet* keres fel terhével. Valamennyi latívuszi határozóval helyettesíthető.

kandoms, kantl'ems 'visz, hord': siŕ čovoŕit' beton di kantniit' sonze čuvož latkova (OM 135). 'Betont kevernek, és széthordják a kiásott gödrökbe'.

uskoms 'szállít, visz, húz, cipel': pokš kijava, pokš vele'eva uskov'imim (UP 2/137). 'Nagy úton, nagy falvakba cipelt volna engem.'

Külön alkategóriát képeznek a valmi dugását, húzását jelentő igék, melyek mellet a prolatívuszi bővítmény azt a nyílást fejezi ki, amelyen át a tárgy, testrészt stb. elmozdul:

l'ivt'ems 'kihoz, kivisz; kinyújt, kidug': ču'keđe l'ivt'ize pranzo val'mava (OM 80). 'Egy kissé kidugta a fejét az ablakon'. Az **Q** szemantikájától függően fakultatív vagy kötelező vonzat a nyílást kifejező bővítmény, a fenti példában kötelező.

targams 'húz, előhúz, kihúz'. Nyílással rendelkező dolgokat jelentő névszók esetében az ezt kifejező vonzatot prolatívuszragos névszó fejezi ki: čejeŕes targiže kšint' vařavaŕŕ malazonzo. – 'Az egér a lyukon át odahúzta magához a kenyeret.' Az igének 'kihímez vmit vhány helyen' jelentésben a folklórban

mindig kötelező vonzata a prolatívuszi bővítő: *kotova targaž sinst paľast* (MS 51). 'Hat hímzés van az ingükön.'

9. Az *ütést, vágást, vmi megfogását, megérintését kifejező* igék jellemző bővítője a prolatívuszi határozó (rendszerint fakultatív vonzat), mely azt a pontot fejezi ki, amelyre a mozdulat irányul.

čavoms, čavnoms 'üt, ver': *piľge langa čavimiž* (UP 2/330). 'Ütötték a lábamat'.

keřams 'vág, üt': *moda jožova sonze keřinek* (MV 6/16). 'A földnél vágtuk ki'.

kundams, kundšems 'megfog, megragad': A prolatívuszi fakultatív vonzat ablatívussal váltakozhat: *surkske langa kundimim* (MS 267). 'A gyűrűmnél fogva megfogott'.

vad'ašams 'simít, simogat'. A prolatívuszi bővítője fakultatív vonzat: *vana meže, od čora-paroči, - vad'ašize kul'meje langa rav-žold'amoň at'as* (UP 3/2, 205). 'Nos hát, te kedves fiú – simogatta meg az öreg R.-Zs. hátát'.

10. A *vmi adását, szétoztását kifejező* igék mellett alosztályspecifikus vonzat, a *többes számú kedvezményezett* kifejezője. Mint ilyen, datívussal helyettesíthető.

javšems 'szétozt': *umaňende pokš rodňa langa javšesin* (MV 2/339). 'Az almáit szétoztom a nagy nemzetségnek'. Ritkán fordul elő az alábbi szerkezet: *modatneň, fermatneň eškast javšema lomaň'eňeň* (OM 83). 'A földeket, a gazdaságokat szét kell osztani az emberek között'; *modatneň, fermatneň eškast/ešest langa javšema lomaň'eňeň/ lomaň'tneň langa*. 'A földeket, a gazdaságokat szét kell osztani az emberek között'. A legutolsó példa jólformált mondat volta vitatható.

maksoms 'ad, ajándékoz, kölcsönad, elad'. Az *ellenértéket* kifejező vonzat – mindig a *piľne* 'ár' szó – prolatívuszban áll, de *kis(e)* névutós szerkezettel is helyettesíthető: *narodoňt' kedga, oľa, maksinžit* (UP 2/20). 'A nép kezébe adtak téged, hatalom'; *te teľevizoroňt maksije moňem peľe piľneva*. 'Féláron adta nekem ezt a televíziót'.

11. A *beszéd* igéi mellett a *hallgatót* vagy a *beszéd tárgyát* – ez utóbbit csak az intranszitiv konstrukciókban – fejezheti ki a prolatívuszragos alosztályspecifikus vonzat, még pedig abban az esetben, ha többes számú alakkal vagy embercsoportot jelentő gyűjtőnévvel van dolgunk. Szabadon váltakozhat a datívusszal. Ha a hallgatóságot egyes számú alak fejezi ki, a prolatívuszi határozó nem jelenhet meg a mondatban. Prolatívuszi, illetve inesszívuszi határozó fejezi ki a *hírközlés eszközét, csatornáját*.

jovtams, jovtnem 'elmond': *jovtiže čuvažga tatarga* (MV 2/489). 'Elmondta a csuvasoknak, tatároknak'.

12. Az *érzékelés, észlelés* igéi mellett prolatívuszi bővítmény – ragos N vagy *langa, kuvalma* névutós szerkezet – fejezi ki az *ismertetőjegyet*, s prolatívuszi alak fejezi ki azt a *közeget, nyílást* is, amelyen keresztül az érzékelés történik.

mařams 'hall, meghall'. Az intranszitiv szerkezetben a kötelező, a tranzitiv szerkezetben pedig fakultatív vonzat. A *langa, kuvalma* névutós szerkezet ablatívusszal vagy *ejste* névutós szerkezettel helyettesíthető: *t'uš'ta mařas son langanzo/kuvalmanzo*. 'Ty. hallott róla'. Az ige 'hallás alapján felismer vkit' jelentésben csak folklórszövegekben fordul elő korpuszomban, prolatívuszi vonzata más szerkezettel nem helyettesíthető: *mařamak, avakaj, mařamak kurgo potso vajjelga, kel' priņese valneva* (UP 7/1, 146). 'Halld meg anyám, torokból jövő hangomat, nyelvem hegyéről jövő szavamat'.

vanoms, vannoms, vanokšnoms; varštams, varštakšnoms 'néz'. Az ige mellett 'figyel, ellenőriz' és 'őriz, véd, vigyáz' jelentésben a *meľga* névutós szerkezet kötelező vonzat. Fakultatív vonzata a szintén prolatívuszban álló, 'közeg, nyílás' jelentésű névszó: *vani valmava ul'často*. 'Az ablakon át benéz az utcáról'; *mon meľgat vannomo karman* (UP 3/2, 68). 'Nézni fogom, ahogy elmész'; *mon seřiņet' kuvalt vaj vanan* (UP 7/1, 78).¹ 'Végignézek a testeden'; *meľgat a vaniņd'erat, nejgak apak viđe tarkat kadnokšnat* (OM 150). 'Ha nem figyel rád az ember, most is bevetetlenül maradnak egyes helyek utánad'.

¹ Ebben esetleg – és talán a votják megfelelőiben is – az orosz 'говорить по телефону'-féle szerkezetek tükörfordítását láthatjuk

6. 4. Az erza-mordvin prolatívusz mint szabad határozó

6. 4. 1. Helyhatározó. A prolatívuszi alakok a leggyakrabban szabad helyhatározói funkciót töltenek be a mondatban. Használatuk azonban mégsem annyira „szabad”, mint ahogyan azt az elnevezés sugallja, *hol?* kérdésre felelő prolatívuszi helyhatározó – és csak az – ugyanis csak mozgást jelentő igék mellett állhat (ilyenkor a mozgás lefolyásának helyét, útvonalát jelzi), illetve a statikus igék mellett akkor, ha a cselekvést egyszerre több cselekvő hajtja végig több helyen, vagy ha a mondat alanya olyan tárgy, dolog, személy, amely egy nagyobb kiterjedésű dolgot pontról pontra befed.

A prolatívuszragos névszó egyenes vonalú, egyszeri mozgást jelentő ige szabad helyhatározója, azt a helyet fejezi ki, amelynek felületén, annak irányával megegyezően megy végbe a mozgás. A határozó ezekben az esetekben [*út, utca, ösvény, part*'] vagy egyéb, hosszú felület jelentésű névszó: *sadojat'a tiñ mastor alga kijava* (MV 5/304). 'Gyertek földalatti úton'.

Nem mozgást jelentő igével is állhat, ha az ige szemantikájában a mozgás képzete valahogyan mégis megvan: *ton ańćak puvak suro-beńokka* (MV 1/450). 'Csak a Szura partján fűjj (végig)'.

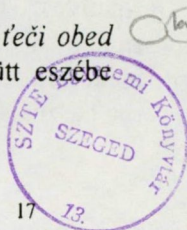
Ugyanebben a funkcióban nem utat jelölő névszóval kifejezett helyhatározó is állhat prolatívuszban, ha a mozgás valamely közegen, területen – erdőn, falun, mezőn stb. - (át) folyik le: *meńel'ga ton ardat* (MV 5/90). 'Az égen hajtasz'.

6. 4. 2. Időhatározó. Ide tartoznak a *źardo?* 'mikor?' kérdésre felelő időhatározók.

čopodava (čopoda 'sötét'): *lušminav siń pačkod's čopodava* (OM 208). 'Este (sötétben) érkeztek meg Lusminába.'

pingeva (pinge 'idő'): *ńejeń pingeva toń porań čorańńeste čurosto vastovat išt'amo marto* (OM 70). 'Manapság a te korodbeli fiúk között kevés ilyet találsz (kevés ilyennel találkozol)'.

škava, porava (ška, pora 'idő'): *t'ėke marto vejse l'ed's meńezenze t'ėci obed porava zoot'ėxkńiėń' marto kortńemanzo* (OM 46). 'Ezzel együtt eszébe

jutott a ma délben az állatgondozóval folytatott beszélgetése'; *narmuñt' morit' tundoñ škava* (UP 5/176). 'Madarak énekelnek tavasszal'.

A prolatívuszbán álló névutók közül a következők fejezhetnek ki időhatározót: *kuvalma/kuvalt* 'hosszat', *kunškava* 'közepén' *langa* '-n/-on/-en/-ön', *malava* 'közelében'. A névutós szerkezetek alapszava csak napszakot, évszakot, időszakot kifejező főnév lehet: *veñ kunškava sovaksñošt'* (UP 1/2, 130). 'Az éjszaka kellős közepén mentek be'; *čič kuvalma karmavtik piže t'akañt' vanomo* (UP 1/281). 'Nappal őriztesd vele a kisgyermeket'; *šekijal'neňgak uli koso jutavtoms: kulturañ kudoso, školañ fizzaľso, kona čokšne langa jalat'eke eršekšni čavo* (OM 130). 'A szakköröket is van hol megtartani: a kultúrházban, az iskola tornatermében, amely esténként úgyszólván üres'.

6. 4. 3. **Okhatározó.** A prolatívuszi *kuvalma*, *kuvalt* névutókkal: *toñ kuvalt sarazoškak vana šelmevt'eme kadovs* (UP 3/2, 29). 'Miattad a tyúk is, im, szem nélkül maradt'; *vešemes lišs od mat'emat'ikeñ kuvalma* (OM 220). 'Az egész az új matematikatanár miatt történt'.

6. 4. 4. **Célhatározó.** Mivel a célhatározó kifejezőeszközei részben megegyeznek az okhatározóéival, ezért kontextus nélkül gyakran lehetetlen eldönteni, hogy a kettő közül melyik található a kérdéses mondatban. *vežd' bojar tuš ošov, es t'evenze kuvalma* (MV 3/318). 'Egyszer a bojár elment a városba az ügyeit intézni'; *siñik toñät' ajkakšnit' mara uduma mel'ga* (MV 7/394). 'Eljöttünk hozzád a gyerekekkel jó álmért'; *tušt' at'akšoni' mel'ga* (UP 8/176). 'Elmentek a kakasért'. Az utóbbi posztpozícióval alkotott szerkezet csak mozgást jelentő igék mellett fejezhet ki célhatározót.

5. **Összegzés.** Összevetve a mordvint a többi prolatívuszos nyelvvel láthatjuk, hogy azok, különösen a szamojéd nyelvek, a prolatívuszi határozót kívánó igék szemantikáját illetően a mordvinnal igen nagy hasonlóságokat mutatnak.

Mintegy 4000 adatot megvizsgálva meg kell állapítanunk, hogy a prolatívusz használata jóval bonyolultabb jelenség annál, hogy tisztán szintaktikai vagy szemantikai alapon lehessen megközelíteni, ezért a valenciaelmélet vizsgálati módszere csak egy a sok közül, amelyet a kérdéses eset használati szabályainak megállapításakor alkalmaznunk lehet és kell.

Sokféle faktor befolyásolja megjelenését, illetve elmaradását: az ige szemantikája mellett az alany, tárgy, helyhatározó száma, a mondatban megjelenő egyéb határozók, idegennyelvi hatás, de még a szöveg típusa is. A folklórszövegekben olyan igék mellett is előfordul, amelyek mellett a köznapi beszédben nem. A disztributívuszi funkció esetében nagyon sokszor csak annak függvényében jelenik meg, hogy mennyire pontosan kívánja magát kifejezni a beszélő.

A mai nyelvben megfigyelhető egy olyan tendencia, hogy azokban az esetekben, amelyekben a prolatívuszi vonzat más határozói esetekkel is kifejezhető, a beszélők igyekeznek ez utóbbiakat használni. Ugyanakkor épp a szabad helyhatározók használata nagyon következetes.

A témához kapcsolódó publikációim:

A prolatívus használata az erza-mordvinban. *Folia Uralica Debrenciensia* 3 (1994): 85-94.

A prolatívusz használata az uráli nyelvekben. *Néprajz és Nyelvtudomány* 38 (1997): 257-276.

Molnár Judit – Tóth Szilárd: Erza-mordvin szövegmutatvány a baskíriai Andreevkából. *Néprajz és Nyelvtudomány* 39 (1998): 163-168.

Avalente Verben im Erza-Mordwinischen. (Megjelenés alatt.)